

“Trencada la confiança i la legalitat amb l'estat, tenir la clau de la caixa és vital”

Marta Espasa Queralt (Ulldemolins, 1967) és professora d'hisenda pública a la Universitat de Barcelona i investigadora de l'Institut d'Economia de Barcelona (IEB). És membre del Consell per a la Reactivació Econòmica i el Creixement (CAREC), que assessora el govern català en matèria econòmica i ha elaborat un informe sobre el pacte fiscal. Ha publicat diversos treballs sobre federalisme fiscal i relacions fiscals entre territoris.

El principal argument per a reclamar el pacte fiscal és el dèficit fiscal de Catalunya envers Espanya?

—De fet, el principal argument és la voluntat de Catalunya d'assolir més autogovern, tenir capacitat per a poder legislar, recaptar i gestionar tots els impostos que es generen al nostre país.

—Previsiblement, el govern espanyol rebutjarà el pacte fiscal, aprofitant la conjuntura d'una crisi econòmica, pressions des de Brussel·les per a reduir el dèficit públic i, sobretot, l'amenaça d'una intervenció. Però l'informe del CAREC apunta que, precisament, la crisi econòmica és la circumstància per la qual Catalunya ha d'assolir un model de finançament més adient.

—En moments de crisi, en què ens ho hem de replantejar tot, apareix l'oportunitat. La crisi és un bon moment, perquè si Catalunya pot legislar sobre els seus impostos i decidir com gestionar-los, pot utilitzar la política fiscal per a fer polítiques de reactivació econòmica, ajustant molt

més els impostos a les necessitats i l'estructura productiva de Catalunya. Per tant, pot ser un instrument que reactivi econòmicament el nostre país, i finalment acabaria afavorint també el conjunt de l'estat espanyol. Per tant, el pacte fiscal no s'ha de veure tant com que Catalunya es quedarà amb més ingressos, que potser sí, sinó com una eina per a reactivar l'economia i poder adequar millor la política fiscal a la realitat catalana.

Evidentment, un no al pacte fiscal és senzillament una voluntat política, perquè no és cert que unes condicions òptimes de finançament per a Catalunya perjudiquin l'economia espanyola o posin en perill els seus comptes.

—Per què ni la Generalitat ni el CAREC no parlen de concert econòmic? És una opció de prudència política, o el model de pacte fiscal que es proposa efectivament no és equiparable al concert econòmic base i navarrès quant als resultats obtinguts?

—Hi ha una diferència que és molt important, i per això de vegades no

es vol emprar la paraula *concert*, o en tot cas es parla de concert solidari. En el pacte fiscal hi ha inclosa una contribució de Catalunya cap a la resta de comunitats autònomes en forma de contribució a la solidaritat, i això, el sistema base i navarrès no ho contempla. El pacte fiscal contempla una transferència a l'estat per a finançar els serveis que presta a Catalunya aquest estat, i del qual ens beneficiem els catalans, i de l'altra, hi ha una transferència que canalitza l'estat i que és en concepte de solidaritat cap a la resta de comunitats autònomes per a intentar que totes les comunitats tinguin un determinat nivell de serveis públics, sobretot els vinculats a l'estat del benestar. Aquesta contribució quedava recollida en l'Estatut de Catalunya.

—Però d'alguna manera s'haurà de marcar un màxim de solidaritat. En el cas d'Alemanya, per exemple, el màxim està marcat en el 4% del PIB del *land* que contribueix. Quin sistema es proposa en el cas català per a evitar situacions com l'actual, en què el dèficit fiscal supera el 9% del PIB català i escanya les finances catalanes en nom de la solidaritat?

—S'ha de marcar un límit, i ha de ser una solidaritat parcial, és a dir, no per a tots els serveis sinó per als serveis que es consideren pilars de l'estat del benestar, és a dir, salut i educació, sobretot. Cal un topall, i la manera de posar-lo pot ser que es respecti el principi d'ordinalitat, que vol dir que Catalunya, després d'aportar la quota de solidaritat, no pot tenir menys recursos que una altra comunitat que ha rebut aportacions. Això seria el màxim, perquè si no, aniríem en contra de la idea mateixa del pacte. Si es fes un esforç molt gran de solidaritat no hi hauria capacitat per a generar creixement econòmic a Catalunya, que és el que es vol. La idea del pacte fiscal és, ja que no tenim política monetària per a poder reactivar l'economia, poder utilitzar la política fiscal per a poder impulsar el nostre creixement. Això ha de generar recursos suficients a la Generalitat com perquè també pugui reactivar, via despesa, l'economia, i per una altra banda, amb aquest increment de

recursos que generarà, destinar-los a ajudar altres comunitats.

—Voleu dir que no ens quedem en el punt actual, en què Catalunya paga i altres territoris redueixen els seus esforços per créixer, perquè tenen assegurats els serveis a través d'aquesta solidaritat? És a dir, no és millor ensenyar a cultivar que donar menjar tota la vida?

—Això és precisament el que vol el pacte fiscal. Ara s'està desincentivant

el creixement econòmic d'alguns territoris amb l'alta quota de solidaritat, però el pacte fiscal vol incentivar la seva voluntat per millorar econòmicament el seu territori. Ara, si mirem els ingressos *per capita*, veiem que hi ha comunitats autònomes que tenen un increment d'ingressos *per capita* molt més alt que no pas Catalunya, i així al final s'acaba incomplint el principi d'ordinalitat establert a l'Estatut.

—Parleu del principi d'ordinalitat, però caldria posar un límit, un percentatge màxim sobre el PIB català?

—Sí, això es pot fer, però hem de definir amb quin criteri es fixa la solidaritat, si de PIB o de població.

—Hom pot pensar que és poc ambiciós, per part de Catalunya, no voler un concert econòmic i continuar mantenint una solidaritat amb l'estat quan, de fet, l'estat ni tan sols ha estat lleial amb els seus compromisos amb Catalunya, que com la solidaritat, estaven establerts en l'Estatut.

—No, perquè si formes part d'una entitat política superior, sempre hi ha uns territoris que són més rics que els altres. Aleshores has de garantir un cert nivell de solidaritat. Això passa a Alemanya, Suècia o el Canadà. El cas del País Basc i Navarra és atípic, perquè no contempla aquesta solidaritat. Amb el pacte fiscal dius: d'acord, acceptem que estem dins d'aquesta unitat política i que per tant hem de fer una aportació econòmica a les comunitats autònomes que, fent un mateix esforç fiscal, doncs puguin gaudir d'uns determinats serveis públics mínims. De la mateixa manera que passa amb la UE quan atorga fons de cohesió i estructurals, és un sistema de cohesió territorial. El cas de Navarra i Euskadi és una anomalia, que el pacte fiscal corregeix.

—Tenir la clau de la caixa és la condició indispensable perquè hi hagi un veritable canvi de model de finançament, o es podria acabar aprovant una millora sense clau?

—És important tenir la clau, que vol dir poder recaptar tots els impostos i fer després la transferència a l'estat. Tens més facilitat per a fer els pagaments i t'evites problemes de tresoreria, tens una seguretat financera que en aquests moments la Generalitat no té, perquè depèn de les transferències de Madrid.

—És important o és imprescindible?

—Jo diria que és imprescindible, tal i com està anant tot, perquè s'ha trencat el concepte de confiança i de legalitat amb l'estat, perquè no et donen el fons de competitivitat,

no arriben els diners de la disposició addicional tercera de l'Estatut, etc. I com que s'ha trencat la confiança, tenir la clau esdevé vital, perquè una de les dues parts del contracte ha incomplet de manera sistemàtica. I com que no ens en refiem, necessitem tenir un aval, que és la clau.

—Amb aquest pacte fiscal, l'economia catalana seria capaç de sortir de la crisi abans que no pas l'estat espanyol?

—Ens podem equivocar, però jo estic convençuda que sí, perquè si tens

el pacte fiscal, tens l'instrument per a poder prendre mesures diferenciades de política fiscal i impositiva. Ara la política impositiva és igual per a tots. Per exemple, l'impost de societats el fixa l'estat i és igual per a tot el territori, però si la Generalitat tingués capacitat normativa en aquest sentit, podria establir fets diferencials per a determinades empreses, podria canviar la normativa per a estimular el creixement de les empreses catalanes, fer una política de captació d'inversió estrangera, etc.

—Si no s'assoleix el pacte fiscal, perquè certament és difícil que hi accedeixi, fins quan podran suportar el pes les finances de la Generalitat? I hi hauria risc d'involució competencial, en el sentit que l'estat empenyís a retornar competències si Catalunya no les pogués gestionar econòmicament?

—Jo crec que en el cas de Catalunya, no. Hi pot haver problemes de finançament greus, però no crec que això arribi a comportar el retorn forçat de competències. Catalunya no acceptarà tornar una competència, el que farà serà demanar més finançament. Aquest escenari no el contemplo a Catalunya, però sí en unes altres comunitats. De fet, hi ha comunitats que no tenen voluntat d'autogovern i volen tornar a l'estat competències que tenen traspassades, com per exemple Madrid, que no vol la competència en salut. A Catalunya, en canvi, la població no entendria que el govern renunciés a una quota d'autogovern.

—Quin pla B pot tenir l'economia catalana i les finances públiques si Madrid diu no al pacte fiscal?

—Ha de ser un pla a nivell polític, perquè, al final, els governs estan negociant políticament. No sé si hi ha d'haver un xoc de trens o què, aquesta és una decisió que han de prendre els partits polítics.

—Però des del punt de vista econòmic, hi ha alguna sortida, al col·lapse de les finances?

—És molt important tenir més competències amb ingressos, és l'única manera que ens en puguem sortir. Si no és així, jo ho veig molt complicat.

—Sou optimista, amb la possibilitat que Catalunya acabi tenint un pacte fiscal?

—Ho veig complicat. No crec que hi hagi prou voluntat des del govern central d'acceptar-lo. Tot i que costi molt, hi pot haver un pacte ampli a Catalunya, social i polític, però després Madrid... Ara bé, quan les coses van tan malament i un estat està davant de possibles rescats futurs, s'ha de repensar tot, i quan està en una situació límit, potser és capaç de veure que el pacte fiscal beneficia tot el conjunt de l'estat.

Gemma Aguilera